

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' מורשת

הפיקוח על הוראת תורה שבעל-פה ומשפט עברי (ממלכתי)

מדינת ישראל
משרד החינוך

ירושלים, י"ט אב תשפ"א
28 יולי 2021

לכבוד :

מנהלי בתי-הספר העל-יסודיים
רכזי מקצוע ומורים לתורה שבעל-פה ומשפט עברי
בבתי-הספר הממלכתיים

חוזר מפמ"ר תורה שבעל-פה ומשפט עברי (ממלכתי) תשפ"ב/1

הנושאים :

1. ארגון הלמידה וההערכה :
  - א. לימודי השכלה כללית בכיתה י'
  - ב. תכנית הלמידה וההיבחנות לבגרות (5 יח"ל)
  - ג. חלופות בהערכה, מאגר משימות ומחוונים
2. תקצוב ותמיכה
3. תקציב יישומי ופעילויות לצוותי מורים לתורה שבעל-פה ומשפט עברי
4. מעורבות חברתית-קהילתית
5. השתלמויות ופיתוח מקצועי
6. הדרכה

שלום רב,

תחום תורה שבעל-פה מהווה מקצוע-יסוד בהוראת התרבות היהודית. ככזה, הוא חושף את התלמידים לעקרונות המשפט העברי, לנכסי צאן-הברזל וליצירות הקלאסיות של עם ישראל לאורך הדורות, תוך ייצוג מגוון הקולות והקהילות – מזרח ומערב. הלימוד מזמן דיון ביקורתי בערכים חברתיים ומוסריים, יהודיים ואוניברסליים גם יחד ומדגיש את תפיסת היהדות כתרבות לאומית רציפה ומתפתחת, המתעוררת לחיים ב"בית המדרש הפתוח".

לימודי תורה שבעל-פה ומשפט עברי מותאמים לתלמידי החינוך הממלכתי ושואפים לטפח אחריות חברתית ועשייה קהילתית, בבחינת "תלמוד שמביא לידי מעשה".

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' מורשת

הפיקוח על הוראת תורה שבעל-פה ומשפט עברי (ממלכתי)

מדינת ישראל
משרד החינוך

1. ארגון הלמידה וההערכה

א. "השכלה כללית" בתחום תורה שבעל-פה ויסודות המשפט העברי

לימודי השכלה הכללית בתורה שבעל-פה תורמים להכרת ולהוקרת התרבות היהודית-ישראלית על ריבוי הפנים שבה. הם מניחים את הבסיס לתחום-הדעת, חושפים את הלומדים למושגי-יסוד ולסוגות מרכזיות, מעודדים שיח פתוח בדילמות משפטיות ומבררים ערכים הנובעים מן המקורות הנלמדים.

לאור זאת, מומלץ ללמד נושאי בחירה מיחידת הבסיס "יחיד וחברה" (בהוצאת מכון שלום הרטמן) באופן שכבתי, לכל תלמידי כיתות י' בביה"ס, תוך הדגשת נושאים ערכיים, דיון ביקורתי בסוגיות אקטואליות, שילוב עם מעורבות חברתית וחתירה ללמידה פעילה וחויייתית.

ב. תכנית הלמידה וההיבחנות לקראת 5 יח"ל

תכנית הלמידה וההיבחנות המורחבת בנויה משני שאלונים :

- שאלון 007-383- הערכה בית ספרית (משקלו של שאלון זה 50%, בשקלול של 5 יח"ל)

- שאלון 007-281- בחינה חיצונית*: ציון הבחינה (35%) + ציון בית ספרי (15%)

שאלון 007-383 : הערכה בית-ספרית בהיקף 3 יחידות לימוד

התכנים : השאלון מאחד ומצרף באופן מודולרי שלוש יחידות לימוד, המשוקללות בחלקים שווים :

- 1 יח"ל : "יחיד וחברה" : היבטים שונים של יחסים בין הפרט לחברה בה הוא חי : ערך חיי האדם, מחוייבות חברתית, אחריות כלפי גופו ורכושו של הזולת, "לא תעמוד על דם רעך", תרבות המחלוקת ועוד.

- 2 יח"ל : **נושאים לבחירה** : החקיקה, גרות וגיוור, עם וארצו, אני וסביבתי (יחידה מתוקשבת), רשות הרבים, "אבות ועוד", פרויקט/מיזם (PBL), תהליך חקר, נושא בית-ספרי.

דרכי ההערכה : שאלון 007-383 יוערך **בהערכה בית ספרית**, על-ידי המורה המלמד :

(1) **בחירה** : גיבוש נושאי הלימוד וגופי התוכן (**בהיקף של כ- 15 סוגיות לכל יחידת לימוד**) ובניית תהליך ההוראה- הלמידה- וההערכה. אנו ממליצים על שימוש בכלים ובמחווניים בהתאם למשימות, לתכנים ולמיומנויות שיושמו בכיתה במהלך השנה. התכנון יתבצע **בשיתוף עם מדריך/ה** של תחום-הדעת.

(2) **הערכה** : יישום תהליכי הערכה מעצבת ומותאמת (דיפרנציאלית), תוך שימת דגש על שונות ומגוון. מומלץ לשלב כלים דיגטליים ואת עקרונות למידת החקר הן בתהליך ההוראה-למידה והן בדרכי ההערכה. אין לסיים את תהליך ההערכה (בחינות מסכמות, עבודות ומיזמים ומתן ציונים סופיים) לפני 31 במרץ 2022, כ"ח אדר ב' תשפ"ב.

(3) **משוב ובקרה** : ניתוח התוצאות, מסקנות ותובנות (בשיתוף המדריכים).

(4) **דיווח** : בית-הספר ישקלל את כל מרכיבי ההערכה של **שלוש היחידות** וידווח **ציון אחד** לאגף הבחינות.

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' מורשת

הפיקוח על הוראת תורה שבעל-פה ומשפט עברי (ממלכתי)

מדינת ישראל
משרד החינוך

שאלון 007-281 – בחינת בגרות* בהיקף 2 יחידות לימוד

מיקוד ההוראה והלמידה לשנה"ל תשפ"ב

התכנים : בית-הספר יבחר שניים מן הנושאים : משפט ויושר, דברים שבינו לבניה, הורים וילדים :

(1) **משפט ויושר**- יחידה העוסקת במתח שבין הדין לבין הצדק, ובקו התפר שבין המשפט למוסר. (הוצאת ת"ל, משרד החינוך)

(2) **דברים שבינו לבניה** – מגוון רחב של סוגיות והשקפות בנושא הזוגיות ומכלול היחסים שבין האיש לאישה. הלומדים נחשפים גם להיבטים במשפט העברי - כתחום מתפתח ומשתנה בהתאם למקום ולזמן. לצד הספרות ה"קלאסית" של התורה שבעל-פה הובאו גם מקורות שהתחדשו במהלך הדורות ועוצבו בקהילות ישראל - ממזרח וממערב, לרבות פסקי-דין חדשים פרי החקיקה הישראלית. (הוצאת משרד החינוך, תשע"ט)

(3) **הורים וילדים** - עיון מוסרי ומשפטי במערכת היחסים המורכבת בין הורים לילדיהם, לאור התפתחות ההלכה והמשפט: חובות וזכויות, גבולות בכיבוד הורים, הקניית השכלה ומקצוע, מזונות, "בן סורר ומורה" ועוד. המקורות הקלאסיים מוארים ע"י אנשי-רוח בני זמננו ומזמנים דיון אקטואלי ורלוונטי בסוגיות אוניברסליות. (הוצאת מכון שלום הרטמן בשיתוף משרד החינוך, תש"ף)

הנחיות לגבי ההערכה הבית-ספרית בשנה"ל תשפ"ב יפורסמו בהמשך. ככלל, יש לתעד את כל מרכיבי ההערכה שעל פיהם נקבע הציון ולשמור את נתוני הציונים (אקסל) ואת המחווניים. כמו כן, על ביה"ס לתעד מגוון של משימות ברמות ביצוע שונות לצרכי משוב ובקרה, כפי שייקבע ויפורסם בהמשך.

ג. מאגר משאבים: הצעות להוראה, חלופות הערכה והעשרה

לרשות המורים מאגר משאבים שיתופי ובו מגוון חומרי הוראה, סרטונים, מערכי שיעור, מצגות, והצעות לחלופות בהערכה. מומלץ להתעדכן בקביעות ולשלם באופן מושכל במהלך השיעור, כשעורי בית, כמשימות קבוצתיות, כחלק מלמידת עמיתים, בדיונים בחברותא, בשעות פרטניות ועוד. נשמח לקבל הצעות נוספות ולשתף ברעיונות ובידע את קהילת המורים כולה.

* בהתאם להנחיות הנהלת משרד החינוך לגבי דרכי ההערכה וההיבחות בשנה"ל תשפ"ב.

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' מורשת

הפיקוח על הוראת תורה שבעל-פה ומשפט עברי (ממלכתי)

מדינת ישראל
משרד החינוך

2. תקצוב ותמיכה

אגף מורשת תומך בהוראת תורה שבעל-פה ומשפט עברי בבתי"ס הממלכתיים באמצעות **שעות עידוד**, בהתאם לתבחינים המתפרסמים באתר המזכירות הפדגוגית. (זכאות לקבלת שעות עידוד מותנית בהשתתפות המורים בהשתלמות מטעם המפמ"ר).

3. העמקת החינוך היהודי-ישראלי בקרב עובדי ההוראה בחינוך הממלכתי

במסגרת עידוד והגברת תהליכי הלמידה של מקצועות המורשת היהודית בקרב המורים בבתי הספר הממלכתיים, מקצה אגף א' מורשת פעילויות ותקציב יישומי בשלושה מסלולים שונים לבתי ספר המעוניינים בכך:

מסלול 1- ליווי הדרכה והנחיית צוותי ניהול והוראה במסגרת בית הספר:

- מפגשי העצמה לצוותי הנהלה להעמקת הפעילות בבתי הספר ברוח ערכי מקצועות המורשת היהודית.
- הרצאות, פעילות חווייתית, פעילות בית מדרשית וסיורים לימודיים לסגל ההוראה בבית הספר.
- פיתוח יוזמות חינוכיות וחומרים בית ספריים על ידי צוותי הוראה.

מסלול 2- ליווי הדרכה והנחיית צוותי ניהול והוראה שלא במסגרת בית הספר:

- פורום עמיתים לפיתוח מנהיגות והעצמת מנהלים, רכזים ומורים מובילים.
- פיתוח יוזמות יישוביות ברוח ערכי מקצועות המורשת היהודית.
- יום למידה לבעלי תפקידים.

מסלול 3 – שעות פרונטליות תוספתיות: שעות הוראה ייעודיות ללימודי מקצועות המורשת בביה"ס.

מידע נוסף על תנאי הסף, ניקוד ודירוג בתי הספר, בחירת הפעילויות, חלוקתן והתקציב היישומי- יפורסם בהמשך.

4. מעורבות חברתית-קהילתית - "תלמוד שמביא לידי מעשה"

תכנית הלימודים בתורה שבעל-פה ומשפט עברי מקיימת זיקות עמוקות: רעיונית, תכנית וערכית עם "התכנית החינוכית להתפתחות אישית ולמעורבות חברתית – קהילתית". ניתן להעמיק ולהעשיר את ההקשרים הללו, בבחינת "תלמוד שמביא לידי מעשה". זוהי הזדמנות פז לשילוב לימודי היהדות בחיי בית-הספר, לא רק כתחום-דעת, אלא כבסיס חינוכי, ערכי ומשמעותי השזור בחיי התלמידים, בבית-הספר ובקהילה.

דוגמאות לשילוב בין הלימוד העיוני לעשייה חברתית- [באתר המקצוע](#)

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' מורשת

הפיקוח על הוראת תורה שבעל-פה ומשפט עברי (ממלכתי)

מדינת ישראל
משרד החינוך

5. השתלמויות ופיתוח מקצועי

מורה האחראי על מרכיב ממרכיבי ציון הבגרות- לרבות הערכה בית ספרית- נדרש להשתתף בהשתלמות מטעם הפיקוח על הוראת תורה שבעל-פה ומשפט עברי, בהיקף 30 שעות לפחות.

ההשתלמויות בשנה"ל תשפ"ב תקיימנה במתכונת משולבת: מקוונת ופנים-אל-פנים (בכפוף לשינויים):

א. השתלמות ארצית "במבט רחב": 4 ימי עיון בחופשות בתי-הספר:

- "אסרו-חג" סוכות – יום רביעי, כ"ג תשרי תשפ"ב, 29 בספטמבר 2021.

- חופשת חנוכה – יום ראשון, א' טבת תשפ"ב, 5 בדצמבר 2021.

- חופשת פסח - יום ראשון, ט' ניסן תשפ"ב, 10 באפריל 2022.

- ל"ג בעומר – יום חמישי, י"ח אייר תשפ"ב, 19 במאי 2022.

ב. השתלמויות מקוונות – נושאים נבחרים בתכנית הלימודים.

ג. "קרוב לבית" - קהילות עמיתים במחוזות.

פרטים נוספים ועדכונים יפורסמו מעת לעת באתר המקצוע.

4. הדרכה

צוות המדריכות והמדריכים עומד לרשותכם ולעזרתכם: בהבהרות לגבי תכנית הלימודים, בהעמקה ביחידות הלימוד, בדרכים להוראה מרחוק, בגיבוש מערכי שיעור, בהעשרת ובגיוון דרכי ההוראה, בבניית בחינות ומחוננים. אל תהססו לפנות אלינו בכל התלבטות ובכל שאלה.

בברכת שנת לימודים בריאה, פורייה ומוצלחת,

יוספה משולם

מפמ"ר תורה שבעל-פה ומשפט עברי

העתקים:

ד"ר מירי שליסל, יו"ר המזכירות הפדגוגית

דליה פניג, סגנית יו"ר המזכירות הפדגוגית ומנהלת אגף א' לפיתוח פדגוגי

מנהלות ומנהלי המחוזות

יובל אוליבסטון, מנהל אגף א' מורשת

דויד גל, מנהל אגף בכיר- בחינות

מדריכות ומדריכים לתורה שבעל-פה ומשפט עברי